Projectar un planeta negre

L'art i la cultura de Panàfrica

Exposició del
6.11.2025 al
6.04.2026

MACBA TRENTA

Dossier de premsa

Premsa MACBA:

934 813 356 / 934 814 717
press@macba.cat

El MACBA explora els imaginaris panafricans a través de la mirada d'un centenar d'intel·lectuals i artistes.

Projectar un planeta negre. L'art i la cultura de Panàfrica es podrà visitar fins al 6 d'abril i es complementa amb un assaig i un extens programa públic que n'expandeix el contingut a la ciutat

Amb mig miler de peces, aquesta és la primera gran mostra internacional que analitza les manifestacions culturals del panafricanisme, des de principis del segle passat fins a l'actualitat

La publicació, editada per a l'esdeveniment, tradueix per primera vegada al català i castellà textos claus del panafricanisme i en segueix el rastre a Catalunya en episodis com la guerra civil o la República

Elvira Dyangani Ose: «Aquesta exposició ens convida a imaginar un món inspirat en l'esperit col·laboratiu del panafricanisme»

Projectar un planeta negre. L'art i la cultura de Panàfrica

Kader Attia. ¡Asesinos, asesinos! (*Assassins, Assassins!*), 2014. Fotografia: © Andrew Curtis. Cortesia de l'Australian Centre for Contemporary Art, ACCA.

Barcelona, 5 de novembre de 2025. El MACBA arrenca l'Any Trenta amb la inauguració de *Projectar un planeta negre. L'art i la cultura de Panàfrica.* Comissariada per la directora del museu, Elvira Dyangani Ose, juntament amb Antawan I. Byrd, Adom Getachew i Matthew S. Witkovsky, la mostra es podrà visitar fins al 6 d'abril de 2026. L'exposició revela la gran influència del panafricanisme en les esferes creatives, culturals i cíviques que han donat forma als moviments socials, polítics i estètics claus en els darrers cent anys: dues guerres mundials, la República i la Guerra Civil espanyola, les independències de les metròpolis colonials, la lluita per la fi de les dictadures i els moviments pels drets civils.

A la mostra s'exhibeixen més de cinc-cents objectes d'un centenar d'artistes i intel·lectuals, produïts a l'Àfrica, Europa, l'Amèrica del Nord i l'Amèrica del Sud al llarg de més d'un segle, des de la dècada de 1920 —quan el panafricanisme va ser reconegut àmpliament per primer cop— fins a l'actualitat. Viatjant a través de temporalitats i de geografies, aquest projecte mostra creacions populars, llibres, cartells, discursos polítics i música, en diàleg amb pintura, fotografia, escultura i vídeo.
Destaca el protagonisme de la documentació de diferent format. Diaris, revistes, cartells, llibres o fulletons conviuen amb les obres d'art i es consideren peces igualment rellevants en el marc de l'exposició.

Aquesta és la primera gran mostra internacional que analitza les manifestacions culturals del panafricanisme des de principis del segle passat fins a l'actualitat i parteix de la voluntat de trencar amb la imatge uniforme i reduccionista que s'ha donat del panafricanisme per presentar-lo com a un moviment polifònic mundial.

La magnitud del projecte s'explica gràcies a la suma d'esforços de l'Art Institute of Chicago, el Barbican Centre de Londres, el KANAL Centre Pompidou de Brussel·les i el MACBA de Barcelona. *Projectar un planeta negre. L'art i la cultura de Panàfrica* arriba a Barcelona després d'haver-se estrenat a l'Art Institute of Chicago, i, al Juny del 2026, es podrà visitar al Barbican de Londres.

Una conversa entre els comissaris del projecte inaugurarà la mostra a l'Auditori Meier del MACBA aquest dimecres, 5 de novembre, a les 18 h.

Els *Arxius negres* i la importància de la documentació

Tot i que comparteixen el gruix del contingut, en cada institució la mostra pren una forma diferent. En el cas del MACBA, s'hi incorporen tres noves fonts documentals. D' una banda, documentació que recull les interpretacions que es feien de l'Àfrica i la diàspora a principis de segle XX, amb fonts que tracten la colonització dels seus pobles fins a la dècada dels seixanta. Figures com W.E.B. Du Bois, un dels primers intel·lectuals a forjar el terme «panafricanisme», il·lustren la situació en què la diàspora africana va viure el canvi de segle.

D'altra banda, hi ha el material de Chimurenga: plataforma panafricana sobre literatura, política i art fundada per Ntone Edjab, el 2002. El fons documental parteix de les veus de la diàspora i pren diferents formes: publicacions, mindmaps i peces sonores. Ofereix un canal de reflexió i política, d'africans i per a africans. Finalment, els Arxius Negres presenten «Orogènia Panafricana», un treball de recerca i documentació de Tania Safura Adam. El resultat és una constel·lació d'arxius que articula fragments del pensament, la cultura popular i les polítiques panafricanes del segle xx en què s'aprofundeix en el vincle entre el panafricanisme i la història contemporània de l'estat espanyol i Catalunya. La documentació revela la presència d'activistes negres a la Barcelona obrera del segle passat i durant la Guerra Civil espanyola, quan es van unir al bàndol republicà, que concebien com un camp de batalla simbòlic on derrotar el feixisme.

«El meu objectiu era posar el focus en el context espanyol i català, però vaig entendre que era impossible fer-ho bé sense entendre què havia passat a nivell global», apunta Adam. La investigadora es remunta fins a la Conferència Panafricana de 1.900 (Londres) i presenta els esdeveniments, noms i la producció cultural i intel·lectual més rellevant fins al present. Utilitza la metàfora de l'orogènesi - procés geològic de formació de muntanyes i serralades, resultat del moviment i col·lisió de les plaques tectòniques- per explicar el panafricanisme: «Aquesta anàlisi permet visibilitzar com les conferències panafricanes van impactar a diferents parts del món i van generar moviments socials, van impulsar la creació de partits polítics i van promoure manifestacions culturals.

Simone Leigh. *Dunham, 2017.* The Art Institute of Chicago, adquirida amb fons proveïts per Marilyn i Larry Fields; Claire i Gordon Prussian Fund for Contemporary Art, 2019. Fotografia: Jonathan Mathias

En definitiva, el panafricanisme incideix no només en la vida intel·lectual i política, sinó també en la cultura popular i en el destí de les nacions, especialment les africanes».

Arribats a aquest punt és més fàcil entendre per què la Brigada Lincoln va donar suport a la Segona República. Adam conclou que va ser la preocupació dels negres afroamericans davant l'auge del feixisme, i més després de la invasió d'Etiòpia per part de Mussolini, el que els va empènyer a lluitar amb el bàndol republicà. Entenien que la lluita contra el feixisme era una lluita universal.

A l'exposició es documenta aquesta qüestió i també el pas d'intel·lectuals com Langston Hughes, Nicolás Guillén, Richard Whright o Claude McKay per Barcelona o altres ciutats de l'Estat. També constata la presència d'una comunitat negra que es reunia al Raval de Barcelona al voltant del jazz i la boxa als anys trenta, fet que demostra que Barcelona va ser un focus cultural afrodescendent molt abans de la immigració recent.

Un assaig que aprofundeix en l'art i l'imaginari polític

El treball que es mostra a l'exposició es complementa amb l'assaig *Panàfrica. Art i imaginaris polítics per a la construcció d'un planeta negre.* El llibre inclou textos històrics, contemporanis i nous assajos que reivindiquen el panafricanisme com una de les claus per entendre algunes qüestions de la història contemporània catalana i espanyola. «Una de les qüestions fonamentals de l'exposició és que s'entengui que el panafricanisme —el treball dels marxistes negres i l'activisme americà i l'afroamericà en particular— va estar molt vinculat a les històries antiracistes i panhumanistes que van definir el model socialdemocràtic de la República», assenyala Elvira Dyangani Ose. «Aquest és un dels motius pels quals té un sentit molt especial i simbòlic que tinguem aquesta exposició ara al MACBA de Barcelona» -afegeix- «ens convida a imaginar un món inspirat en l›esperit col·laboratiu del panafricanisme».

Barcelona, element clau per entendre els vincles entre antifeixisme, anticolonialisme i panafricanisme

La directora del MACBA situa el projecte en la història concreta de Barcelona com a escenari clau per entendre els vincles entre antifeixisme, anticolonialisme i panafricanisme. El punt de partida és la idea que la ciutat, construïda amb les riqueses del colonialisme i el tràfic esclavista, també és un territori de resistència, mestissatge i crítica del seu propi passat. Per això, afirma que el panafricanisme no és una història aliena ni un discurs importat, sinó una dimensió constitutiva de l'imaginari sociopolític barceloní i espanyol.

Dyangani Ose recorda que Catalunya, als anys trenta, va ser epicentre de moviments obrers i republicans que van inspirar la solidaritat internacional d'intel·lectuals i militants negres, com ara C. L. R. James i Paul Robeson, que van veure en la Guerra Civil Espanyola una extensió de la lluita antifeixista i antiracista global. Aquesta connexió entre les brigades internacionals i les lluites africanes per la llibertat il·lustra com l'Estat espanyol i l'Àfrica es creuen en un mateix front històric.

La directora del MACBA defensa que Barcelona ha estat, des dels seus moviments antifeixistes i republicans fins a les comunitats migrants i afrodescendents actuals, un node actiu de l'internacionalisme negre. Des d'aquesta perspectiva, el panafricanisme no només s'estudia com a moviment polític del segle XX, sinó com una via de coneixement viva, que permet repensar la història espanyola des de l'experiència de la diàspora africana i la seva agència cultural.

Una immersió en el panafricanisme a través de nou àmbits

Projectar un planeta negre. L'art i la cultura de Panàfrica explica el panafricanisme a través de les seves manifestacions artístiques sota el guiatge d'intel·lectuals, però sense oblidar el context social i polític.

Theaster Gates. *All's my life I has to fight* (Tota la meva vida he hagut de lluitar), 2019. Cortesia de l'artista i la Richard Gray Gallery.

L'exposició comença qüestionant les convencions del temps lineal, el progrés històric, la invenció de l'Àfrica i la biblioteca colonial, així com la sobirania nacional. Les sales presenten reinterpretacions curatorials de moviments o d'esdeveniments panafricanistes clau —l'arxiu de W. E. B. Du Bois, la fundació de l'Universal Negro Improvement Association [UNIA, Associació Universal per a la Millora de l'Home Negre], de Marcus Garvey, la *Négritude* o el quilombisme— juntament amb altres exploracions de la identitat individual i la formulació de l'afiliació col·lectiva. Els treballs produïts en les primeres dècades del segle XXI engloben imaginaris socials de caràcter futurista, que ofereixen una visió d'interdependència, antiracista, transnacional i cosmopolita que incideix en la vigència de la promesa utòpica —passat, present i futur— del panafricanisme.

En l'exposició de Barcelona cobra especial rellevància la verge negra de Theaster Gates a *Alls my life I has to fight*. La figura recupera des de l'imaginari popular de la pel·lícula *El color púrpura,* d'Alice Walker, recentment reivindicat en les notes d'«Alright», del músic Kendrick Lamar, la noció de la verge negra, homenatge de Gates a les mares. El públic local no podrà evitar connectar la imatge amb la Mare de Déu de Montserrat, la Moreneta.

Una altra mirada panafricana clau arriba a través de la interpretació del cinema de Djibril Diop Mambéty i Ousmane Sembène que fa el col·lectiu artístic The Otolith Group i que es materialitza tant en una proposta videogràfica com en un mural que dona la benvinguda al visitant al passadís principal de la primera planta de l'edifici Meier i que porta per nom *A Massive Concentration of Black Interscalar Energy* (2023).

Bandera sense territoris. Símbols de solidaritat que trenquen les fronteres nacionals i de la diferència

La primera sala de l'exposició acull obres que examinen les càrregues simbòliques, polítiques i colonials que emanen de les banderes. En una de les parets el visitant en trobarà una àmplia representació.

Si tradicionalment les banderes reforcen reivindicacions territorials i identifiquen un país o una pàtria, la bandera panafricana uneix simbòlicament les poblacions negres i els moviments d'alliberament d'arreu del món. Representa, així, una col·lectivitat que traspassa les fronteres dels estats nació. I amb això recorda que la majoria d'aquestes fronteres es van fixar per força, expulsant violentament poblacions senceres de les seves terres d'origen, i que després es van mantenir deportant-ne d'altres de «tornada a casa».

Destaquen els treballs de David Hammons *(African American Flag,* 1990 – *Bandera afroamericana,* 1990) i de Chris Ofili (*Union Black. Indoor version,* 2003) que hibriden la bandera panafricana amb les dels seus països respectius —els Estats Units i el Regne Unit—, qüestionant qui està realment «unit» sota aquests símbols nacionals, alhora que reivindiquen les possibilitats d'una pertinença transnacional.

L'artista belga Edith Dekyndt, al vídeo *Ombre indigène (Ombra indígena*) ens mostra una bandera confeccionada amb cabells foscos hissada pel vent en un punt de Martinica. Dekyndt col·loca aquesta bandera al mateix lloc on, el 1830, va naufragar un vaixell contrabandista, dedicat al comerç clandestí de persones esclavitzades, amb més de cent captius a bord procedents d'un port no identificat de l'Àfrica occidental.

Larry Achiampong, *Relic Traveler: Phase 1,* 2017 © Larry Achiampong. Cortesia de l'artista i Copperfield, Londres

La sala també acull peces que mostren com molts intel·lectuals i artistes es van imaginar la seva pròpia existència fora de la terra, la utopia d'una existència inabastable, per fer front la realitat opressora que es va viure en temps de sotmetiment colonial o racista. *Dues persones amb vestits espacials (Shakshan fi Malabes al Fadaa*), d'Abd al-Hadi el-Gazzar, juga amb aquestes referències a la vida a l'espai.

Àfrica com a invenció. Panafricanisme com a resposta

En una primera formulació d'aquesta invenció, el pensament grec i l'exploració europea descrivien l'Àfrica com un espai buit, fosc i deshabitat per tal de justificar-ne la colonització. En una segona, filòsofs occidentals com Hegel van suggerir que l'Àfrica no tenia història, cosa que va generar un imaginari del primitivisme que la dicotomia «tradicional *versus* modern» s'ha encarregat de perpetuar fins als nostres dies. L'última invenció, i la més crucial, explora com els mateixos africans i els seus descendents s'han apropiat d'aquest coneixement per desarticular-lo i han generat contranarratives que han travessat, transgredit i transcendit totes aquestes dimensions de l'ésser i del saber per articular possibilitats d'alliberament i de solidaritat panafricanistes.

Aquest àmbit recupera alguns d'aquests escenaris de l'«element africà» que els episodis panafricans presents en aquesta exposició ajuden a desmuntar. Aplega intel·lectuals, polítics, escriptors, artistes, activistes i també membres de la societat civil que han generat nous imaginaris sociopolítics que defineixen un món anticolonial i panhumanista. Si bé aquestes propostes insisteixen a no oblidar allò que el psiquiatre Frantz Fanon va anomenar un «esquema històric racial», formulen el món negre com una possibilitat d'imaginar-nos compartint una agència comuna, units en la disparitat, més enllà de la raça.

En aquest espai també hi ha un punt de documentació amb revistes, llibres i assaigs.

Garveyisme. Construir un planeta negre paral·lel al món occidental

El panafricanista jamaicà Marcus Garvey advocava per la solidaritat racial mundial de les persones afrodescendents. El moviment resultant, que porta el seu nom, ofereix una via per afrontar els efectes del racisme i el llegat de l'esclavatge i del colonialisme, tots problemes centrals que el panafricanisme aborda. Les descripcions garveyistes de l'Àfrica com a pàtria han portat moltes persones a caracteritzar el seu programa com a moviment de «tornada a l'Àfrica». Tanmateix, el retorn que Garvey proposava era sovint més psicològic que físic; ell mateix no va viatjar mai a l'Àfrica.

Els garveyistes veien l'Àfrica com la terra del futur, un lloc on construir un món negre paral·lel basat en l'autodeterminació, la igualtat cívica i política i la mobilitat. Des de la Black Star Line, una companyia de transport marítim comercial, fins a passaports i unitats paramilitars, els seguidors del moviment van reelaborar signes i símbols clau dels estats imperials, reivindicant-los per al poble negre. Amb l'oratòria del mateix Garvey i les formacions garveyistes com a base, les obres d'aquesta sala consideren la història, els mars, la terra i fins i tot l'espai exterior part de Panàfrica.

L'artista francoalgeriana Yto Barrada, en la seva obra *Tectonic Plate - Plaques Tectòniques* (2010), traça un mapa del món que té l'Àfrica al centre. Els continents, acolorits com si representessin diferents tons de pell, formen les peces d'un trencaclosques lliscant com si fos un joc infantil. Es convida el públic a reflexionar sobre les diferències que regeixen les lleis de les fronteres polítiques i les dels processos geològics de deriva continental, i

Yto Barrada. *Tectonic Plate* (Placa tectònica), 2010. Deutsche Bank Collection

també a imaginar possibles moviments que uneixin els pobles del món.

A *Caribbean Basin – Conca del Carib* (1982), l'artista de Trinitat i Tobago John Stollmeyer ens presenta una conca o una palangana rovellada que ja no pot retenir l'aigua. Un objecte domèstic i humil que ha perdut la funcionalitat, ja que té tres forats molt grossos. Aquests forats perfilen la forma de Cuba, Grenada i Nicaragua. Les revolucions socialistes d'aquests tres països entre les dècades del 1950 i el 1970 van ser una font d'inspiració per a tota la regió i el món sencer. Tot i això, els Estats Units van excloure deliberadament Cuba, Grenada i Nicaragua de la Llei de recuperació econòmica de la conca del Carib del 1984, una llei que oferia beneficis aranzelaris i comercials a altres països de l'Amèrica Central i el Carib.

Négritude. Repensar la civilització a través de les històries i els assoliments de la comunitat negra

A la dècada de 1930, mentre estudiaven a París, els caribenys Aimé Césaire i Léon-Gontran Damas i el senegalès Léopold Sédar Senghor van inventar un moviment filosòfic i poètic anomenat *Négritude*. Debatien qüestions relacionades amb la llibertat, la pertinença i el patrimoni cultural des del punt de vista africà i de la seva diàspora. Conscients del llegat colonial i de l'explotació que França exercia sobre els soldats negres, allistats en contra de la seva voluntat durant la Primera Guerra Mundial, els defensors de *Négritude* van arribar a la conclusió que l'universalisme humanista havia de confrontar la relació amb el racisme, amb el desplaçament i amb la inhumanitat. També argumentaven que la cultura occidental moderna havia d'incloure, i fins i tot destacar, l'herència africana a la fins aleshores anomenada «cultura universal», en comptes de perpetuar la invenció que els africans no tenien història ni patrimoni cultural.

Négritude va continuar avançant no només en l'àmbit cultural, sinó també en els àmbits polític i social, dialogant amb el modernisme africà, amb el Renaixement de Harlem i amb formes del surrealisme entre França i el Carib. Els seus defensors advocaven per un planeta en què les perspectives negres s'entrellacessin amb els punts de vista eurocèntrics.

En aquesta sala s'exposen dues de les fotografies que el fotògraf polonès Walery va fer a París, a la dècada de 1920, del ballarí i model senegalès Féral Benga. François «Féral» Benga es va donar a conèixer a la capital francesa com a *partenaire* masculí de la llegendària ballarina Joséphine Baker. A la dècada de 1930 es va convertir en la sensació dels cabarets i *music halls* de la ciutat amb les seves danses provocatives i sensuals. Walery va retratar Benga diverses vegades. A les imatges que es mostren aquí, ballarí i fotògraf modelen l'espai jugant amb les tensions entre el cos que balla, el fons i el sabre, i amb això subverteixen els

estereotips racials i de gènere de l'època i ofereixen belleses alienes al cànon blanc.

A *Agony – Agonia*, de Colette Oluwabamise Omogbai, l'oli sobre taula que es presenta en aquest espai presenta un cos desmembrat, fent contorsions, d'un cromatisme intens i vibrant que sura sobre un fons dens i fosc. Una obra que no busca res de dolç ni evident, sinó que ens convida a endinsar-nos en una altra mena de commoció estètica i psíquica.

La negritud. Què pot significar ser negre?

Els objectes que s'exposen en aquest àmbit exploren la construcció del que és negre com a part de l'imaginari cultural i com una noció de l'ésser. Es tracta d'un terme inestable, un significant sonor i visual que planteja inconvenients a l'hora de reinterpretar-lo des de la llengua, amb connotacions determinades per comunitats i contextos específics. Basant-se en idees plantejades pel moviment filosòfic *Négritude,* i mitjançant estratègies com ara diàlegs, històries personals, imaginari popular, enquestes etnogràfiques i abstracció visual, intel·lectuals i artistes han examinat la negritud de manera autoreflexiva i fenomenològica, alertant-nos sobre els efectes de la racialització imposada per d'altres en la psique individual. Aquestes obres revelen que la negritud és fluida i dinàmica, modelada tant per circumstàncies històriques com per experiències subjectives. En conjunt, mostren com la construcció de la raça es pot convertir d'una eina de separació i dominació a un vehicle d'alliberament.

Quilombisme. Lluitar per illes autosuficients en un mar d'opressió

En kuimbundu, una llengua bantú present a la regió occidental centreafricana, la paraula *kilombo* significa 'campament de guerra'. Al Brasil, la seva traducció, *quilombo,* designa un territori rebel autònom fundat per persones esclavitzades que es van aconseguir escapar de la seva condició. El tràfic de persones que liderava Portugal va forçar uns 5,8 milions d'africans a viatjar al Brasil contra la seva voluntat; el comerç més gran de persones esclavitzades del món. Aquestes comunitats procedien sobretot de la regió occidental centreafricana. Les revoltes secessionistes en altres geografies van donar lloc a termes anàlegs a *quilombo: palenque*, *cimarronaje*... Avui dia hi ha centenars de *quilombos* al Brasil, i la cultura polifacètica d'aquests llocs es deu a les referències culturals que aquestes comunitats van portar dels seus territoris d'origen.

En aquesta sala s'exposa *Simbiose Africana nº 3 – Simbiosi Africana* nº 3, una pintura acrílica sobre tela d'Abdias do Nascimento de l'any 1973. Plana i de colors vius, l'obra es pot llegir com un diagrama que es presenta sobre un fons amb els colors de la bandera panafricana. Al davant, la imatge d'una serp mossegant-se la cua simbolitza la persistència de les tradicions negres contra el tràfic de persones esclavitzades.

En aquesta sala també hi ha *Linguagem*, de l'artista brasiler Bruno Baptistelli. Aquesta obra del 2015 està composta per dues serigrafies sobre paper, impreses en diferents tons de negre sobre fons negre. En una llegim la paraula *negro*, i en l'altra, la paraula *preto*. Aquestes paraules connecten amb les reivindicacions històriques del moviment negre, que, al llarg del segle XX, les reclama com a símbols d'identitat i lluita. L'obra també planteja una crítica al colorisme com a sistema discriminatori i opressiu que segrega les persones en funció dels tons de la pell, del més clar al més fosc.

Interiors. Viure al teu cap: confinament corporal i emancipació mental

Tot i que molts artistes consideren l'àmbit privat un santuari en comparació amb l'esfera pública, els desitjos panafricanistes d'autodeterminació i llibertat es poden materialitzar alliberant la ment — descolonitzant-la, que diria l'autor gikuyu Ngũgĩ wa Thiong'o— i desenvolupant formes de resistència al racisme estructural i sistèmic. Els panafricanistes consideren que aquest enfortiment de l'esperit interior també pot inspirar l'organització cívica i l'acció col·lectiva.

Un exemple és la peça de l'egipci Samir Rafi a l'oli sobre catifa del 1965 *The Visit – La Visita*, en què representa una parella d'home i dona semidespullats darrere dels barrots del que podria ser una presó o una gelosia domèstica. Combinant estètiques de la tradició egípcia amb recursos de les avantguardes europees, Rafi crea una escena que s'ha volgut llegir en clau simbòlica identificant l'home lligat de mans i malenconiós com a Egipte i la dona, sensual i segura, portadora d'una espelma, com a símbol d'esperança, llibertat i llum per al país.

Dreams of the Detainee – Somnis de la Detinguda és un oli, de l'any 1961, d'Inji Efflatoun en què l'artista representa de manera punyent el patiment i la resistència mental que s'activen en situacions de privació de llibertat, específicament en el cas de les dones. Més enllà dels barrots, la presonera manté el seu món interior, els seus somnis i la seva identitat. En aquesta mateixa sala, temes semblants són explorats per l'artista sudanès Ibrahim El-Salahi, amb el seu esquinçador *Self-Portrait of Suffering – Autoretrat del Patiment.*

Abdias do Nascimento. *Simbiose Africana n.º 3* (Simbiosi africana n.º 3), 1973. Instituto de Pesquisas e Estudos Afro-Brasileiros (IPEAFRO)

Aparicions. Fe en la comunitat i reverència als ancestres

Invisible Presence: Bling Memories – Presència Invisible: Records Llampants té un paper predominant en aquest espai. Es tracta d'una instal·lació formada per cinquanta escultures amb forma de taüt, creades per a una *performance* durant la celebració del carnaval de Jamaica per abordar la violència i les divisions socioeconòmiques del país.

Aquest conjunt escultòric remet a l'estètica dels carnavals i les disfresses en aquesta celebració anual, però també està directament inspirat per les pràctiques funeràries contemporànies de la classe treballadora jamaicana. Allà, les processons commemoratives poden incloure taüts engalanats amb adorns abundants, acompanyats de música *dancehall* o *reggae* a tot volum per celebrar la vida del difunt.

En les diverses obres exhibides en aquest punt, les figures i pràctiques dels apareguts ressorgeixen mitjançant formes d'intimitat grupal, que inclouen reunions per pregar, trobades liminars i representacions públiques espectrals.

Aquells que van abandonar aquest pla d'existència en circumstàncies injustes reapareixen en rituals que els recorden i commemoren. Els vius ajuden a complir les seves peticions i a reparar els traumes del passat i del present. Les creences espirituals generen un vincle simbòlic amb els ancestres, fomenten la resiliència mental i el benestar social i ofereixen un espai comunal per al dol, i tot plegat pot impulsar els esforços del panafricanisme per combatre les injustícies sistèmiques i promoure la consciència històrica.

Agitació. Resistència que sorgeix de la inquietud individual i l'acció col·lectiva

L'agitació pot ser individual o col·lectiva; en tots els casos, representa l'alteració de l'*statu quo*. La presentació en aquesta sala destaca la centralitat de l'activisme social i polític per al panafricanisme, fins i tot quan els artistes reflecteixen estats d'ànim individuals. Diverses obres d'aquesta secció, com la instal·lació *¡Asesinos! ¡Asesinos! – Assassins! Assassins!,* de Kader Attia, o les figuretes de ceràmica de Moataz Nasr, centren l'atenció en l'apropiació de l'espai públic i ens urgeixen a explorar els modes en què les persones es reconeixen en l'articulació d'un inconscient col·lectiu que les dota d'agència per a la lluita en comú.

Larry Achiampong. *Relic Traveller: Phase 1* (Viatger de la Relíquia: Fase 1), 2017. Copperfield Gallery

Un programa públic que expandeix a la ciutat l'univers panafricà

El programa públic paral·lel a l'exposició és un dels eixos de la programació de l'Any Trenta del MACBA. Coincidint amb l'aniversari del museu, s'aposta per expandir a la ciutat el contingut de la mostra mitjançant un programa públic intens.

La primera setmana de novembre, coincidint amb la inauguració de l'exposició, s'activa un cicle de cinema, converses i *performance* en col·laboració amb La Poderosa, Filmlab Palestine, la Filmoteca de Catalunya, Dart Festival, Acció>Cinema i el cinema cooperatiu Zumzeig.

Aquest programa, que s'allarga fins al febrer del 2026, s'amplia amb el congrés internacional sobre urbanismes negres en col·laboració amb el CCCB i Barcelona 2026 Capital Mundial de l'Arquitectura, entre altres propostes.

Detall de la programació pública

A partir del 3 de novembre. Cicle de cinema en col·laboració amb Filmlab Palestine, la Filmoteca de Catalunya, Dart Festival, Acció>Cinema i el cinema cooperatiu Zumzeig.

Dimecres, 5 de novembre, a les 18 h. Conversa amb els comissaris de l'exposició: Antawan I. Byrd, Adom Getachew, Matthew S. Witkovsky i Elvira Dyangani Ose.

Dijous, 6 de novembre, a les 19 h. La coreògrafa palestina Farah Saleh presenta la *performance Balfour Reparations* en el cicle de dansa «Hacer historia(s)» de La Poderosa.

Dissabte, 15 de novembre, a les 19 h. Conferència de Fred Moten en el marc de la School of Common Knowledge de L'Internationale i en col·laboració amb el Festival Sâlmon.

Del 18 al 20 de febrer del 2026. Seminari sobre urbanismes negres comissariat per AbdouMaliq Simone i Asha Best en col·laboració amb el CCCB i Barcelona 2026 Capital Mundial de l'Arquitectura.

Panàfrica. Art i imaginaris polítics per a la construcció d'un planeta negre

Coincidint amb l'exposició, el MACBA publica *Panàfrica. Art i imaginaris polítics per a la construcció d'un planeta negre*, una recopilació de textos de diversos autors que aborden el panafricanisme des de diferents perspectives amb la voluntat de crear un imaginari sociopolític i cultural vinculat no només a la raça, sinó també a la solidaritat. El llibre inclou textos històrics, textos contemporanis i nous assaigs que reivindiquen el panafricanisme per entendre part de la nostra història. La publicació serà en català i en castellà.

L'exposició *Projectar un planeta negre. L'art i la cultura de Panàfrica* també compta amb una publicació monogràfica en anglès editada per l'Art Institute of Chicago que explora el tema del panafricanisme i les seves diferents representacions en els objectes visuals i auditius seleccionats que s'hi exhibeixen.

Horaris
De dilluns a divendres
(dimarts no festius, tancat)
d'11 a 19.30 h (del 25 de setembre
al 24 de juny)
d'10 a 20 h (del 25 de juny
al 24 de setembre)
Dissabtes de 10 a 20 h
Diumenges de 10 a 15 h
Festius: consulta horaris al web

#PlanetaNegreMACBA

MACBA
Museu d'Art Contemporani
de Barcelona
Plaça dels Àngels, 1
08001 Barcelona
macba.cat

Coproduïda amb

En col·laboració amb

Amb el suport de

MAC
BA TRENTA

macba.cat